

Sukač, Roman

[Keydana, Götz; Widmer, Paul; Olander, Thomas, ed. Indo-European accent and ablaut]

Linguistica Brunensia. 2014, vol. 62, iss. 1, pp. 111-112

ISSN 1803-7410 (print); ISSN 2336-4440 (online)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/130127>

Access Date: 08. 12. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Keydana, Götz - Widmer, Paul - Olander, Thomas (eds.):

Indo-European Accent and Ablaut.

University of Copenhagen: Museum Tusulanum Press, 2013, 195 s.,

ISBN 9789763540438, ISSN 13995308.

Kodaňské univerzitní nakladatelství Museum Tusulanum Press konečně vydalo očekávaný sborník z nepříliš známé, ale o to významnější konference věnované otázkám vztahu indoevropského akcentu a ablautu. Problematika akcentologie bývá považována za obtížnou část srovnávací jazykovědy, a proto se s ní v ucelenější podobě setkáváme většinou jen v indoevropéistických kompendiích a obecných přehledech. Samostatné konference na toto téma nebývají (na rozdíl od konferencí věnovaných baltoslovanské akcentologii, které kontinuálně běží již od roku 2005). Poslední monografie věnovaná indoevropské prozodice vyšla v roce 1981 (Gercenber, L. G.: *Voprosy rekonstrukcii indoevropskoj prosodiki*). Drobná konference, uzavřená a pouze pro zvané účastníky, které proběhla v březnu 2010 v Göttingenu, si kladla za cíl prezentovat současný stav teorie indoevropského akcentu a ablautu z hlediska různých škol a přístupů. Tradičně se funkce ablautu spojovala s přízvukem, např. redukovaný stupeň měl být výsledkem absence přízvuku ve slabice. Tomu ale neodpovídají data, např. *septm̥i „sedm“, *uĺkʷos „vlk“ nebo *h₂r̥tkʷos „medvěd“ s přízvukem právě na nulovém stupni ablautu. Současným mainstreamem vztahu akcentu a ablautu je takzvaný paradigmatický model, rozvinutý především tzv. Erlangenskou školou a její koncepcí různých akcent-ablautových paradigmat. Je založen na Pedersenově předpokladu, že kvantitativní ablaut je založen na deakcentuaci a že indoevropský akcent může být rekonstruován studiem archaických ablautových tvarů doložených v nejstarších indoevropských jazycích. Tento předpoklad se ovšem čím dál více ukazuje jako neopodstatněný, a rovněž Erlangenský model doznává čím dál více trhlin, zvláště proto, že rekonstruovaná data a práce s nimi nemají pevnou oporu v datech doložených v mrtvých a živých jazycích. Erlangenský model je opatrně podrobován stále sílící kritice včetně vlastních zastánců tohoto modelu (například škola Leidenská se častěji neshoduje s erlangenskou školou v základních principech paradigmatického přístupu). Současné alternativní teorie se spíše zaměřují na synchronní vysvětlení ablautu v indoevropštině a raných indoevropských jazycích a oddělují přízvuk a ablaut jako dva nezávislé jevy. Důležitým milníkem se zdá také být sílící průhled a spolupráce historické jazykovědy a moderní fonologie a morfologie, neboť obě větve, synchronní i diachronní, spolu komunikují velmi zřídka.

Předložený sborník obsahuje osm příspěvků, přičemž jednotliví autoři jsou rovněž zastupci konkrétních škol či proudů. Wolfgang Hock z Humboldtovy univerzity v Berlíně, který do indoevropské akcentologie zasáhl především aplikací moskevské koncepce dominantních a recesivních morfémů, se zaměřil na problematiku interní rekonstrukce s cílem rekonstrukce původních akcent-ablautových paradigmat, přičemž tato metoda má svá omezení a nelze rekonstruovat ad infinitum. Götz Keydana z göttingenské univerzity, známý svým spojením moderní fonologie a klasické srovnávací jazykovědy, předložil další ze svých kritik systému erlangenské školy. Podle Keydany se proterokinetická a hysterokinetická substantiva chovají

podobně. Oba typy mají kolumnární přízvuk na stejné slabice, přičemž oba typy lze vztáhnout k „default accent“ a „head dominance“. Ronald Kim navázal na svou disertaci z roku 2002 a znovu aplikoval metrickou fonologii vypracovanou Hallem a Idsardim na dosavadní model praindoevropských akcent-ablautových paradigmat. Alwin Kloekhorst z Leidenské školy se tradičně zaměřil na anatolské jazyky se snahou propojit erlangenský a leidenský model jako systém dvou chronologických vrstev prajazyka. Thomas Olander jako představitel Kodaňské školy ve svém příspěvku rovněž navázal na svou disertaci z roku 2006 a upřesnil svůj koncept vzniku baltoslovanských paradigmat s mobilní akcentuací jako postpraindoevropskou inovací. Tijmen Pronk z Leidenu se pokusil vzkřísit hypotézu o praindoevropštině jako tónovém jazyku, přičemž vysoký a nízký tón jsou závislé na struktuře kořene. Tato hypotéza, naposledy prezentovaná Lubotským v roce 1988 sice nikdy nedoznala širšího uznání, nicméně je zcela v intencích Leidenské školy. Paul Widmer z Marburgu rovněž navázal na svou disertaci z roku 2004 věnovanou interní akcentuační derivaci a v příspěvku se zaměřil na akcentuační vlastnosti posesivních sufixů ve védštině. Vydání sborníku se bohužel nedožil Xavier Tremblay, jehož příspěvek nebyl ani napsán a editoři do sborníku zařadili korigovaný *handout* i s ručně psanými vsuvkami. Tremblay tradičně rozšiřuje standardní model akcent-ablautových paradigmat o své vlastní typy, což ale zůstává silně spekulativní.

Sborník by si měli prostudovat především indoeuropeisté a obecně i jazykovědci se zaměřením na srovnávací jazykovědu. Texty předpokládají základní obeznámení s problematikou indoevropské akcentologie ze základních kompendií. Čtenář musí ale stále mít na paměti, že jednotliví autoři se řadí k určitým školám a předkládané výsledky neznamenají popření alternativních názorů. Nicméně, jak zmíněná konference v Göttingenu, tak její výsledný sborník znamenají první krok k ujasnění si vzájemných stanovisek a nástup k revizi dosavadních názorů na akcentuaci a ablaut přítomných v klasických kompendiích.

Roman Sukač

Slezská univerzita v Opavě

roman.sukac@fpf.slu.cz

Rodney B. Sangster:

Reinventing Structuralism: What sign relations reveal about consciousness.

Berlin - Boston: De Gruyter Mouton 2013. (Trends in Linguistics: Studies and Monographs, 264.) XII + 217 s. ISBN 978-3-11-030373-5.

Obsah této knížky, na niž zde chceme laskavé publikum stručně upozornit, je následující. V úvodu se píše o nevyužitých možnostech strukturalismu (*Introduction: The promise of modern-day structuralism*; s. 1-14). První kapitola nastoluje téma jazykové organizace světa (1 *Seeking the correlates of meaning in language*; s. 15-20), druhá v něm pokračuje diskusí pojmu znaku (2 *Sign relations as organic properties of mind*; s. 21-27) a třetí pak navazuje pojednáním